

EUSKEREA

Atutxa'tar Paul, Zornotzan, 2.015eko urtean Garagarrilaren 24'an

Euskerea, gure artean berba egiteko gai bat bakarrik ote da?

2.015'eko urtean Garagarrilla'ren 21'ean:

Aguraingo errian, klaretiarren egoitzan, 2.015ko garagarrilaren 21ean Euskerazaintza erakunde lez batzartuta, lendakariak, esan euskun, euskalzale jakintsuek diñuela, "*Euskerea gure artean alkarrerri barri emoteko bidea dala*".

Euskerazko izkuntza gure artean berba egiteko tresneri bat da, bizitzeko bear doguzan edozelako langailluek legez, adibidez: gazteluak gure babeserako, etxeak gure sendien abia izateko, dirua gure artean ordezkartzarako, bizitzan erreztasunerako doguzan berebil, txirringa, gurdi, igitari ta abarrekoak.

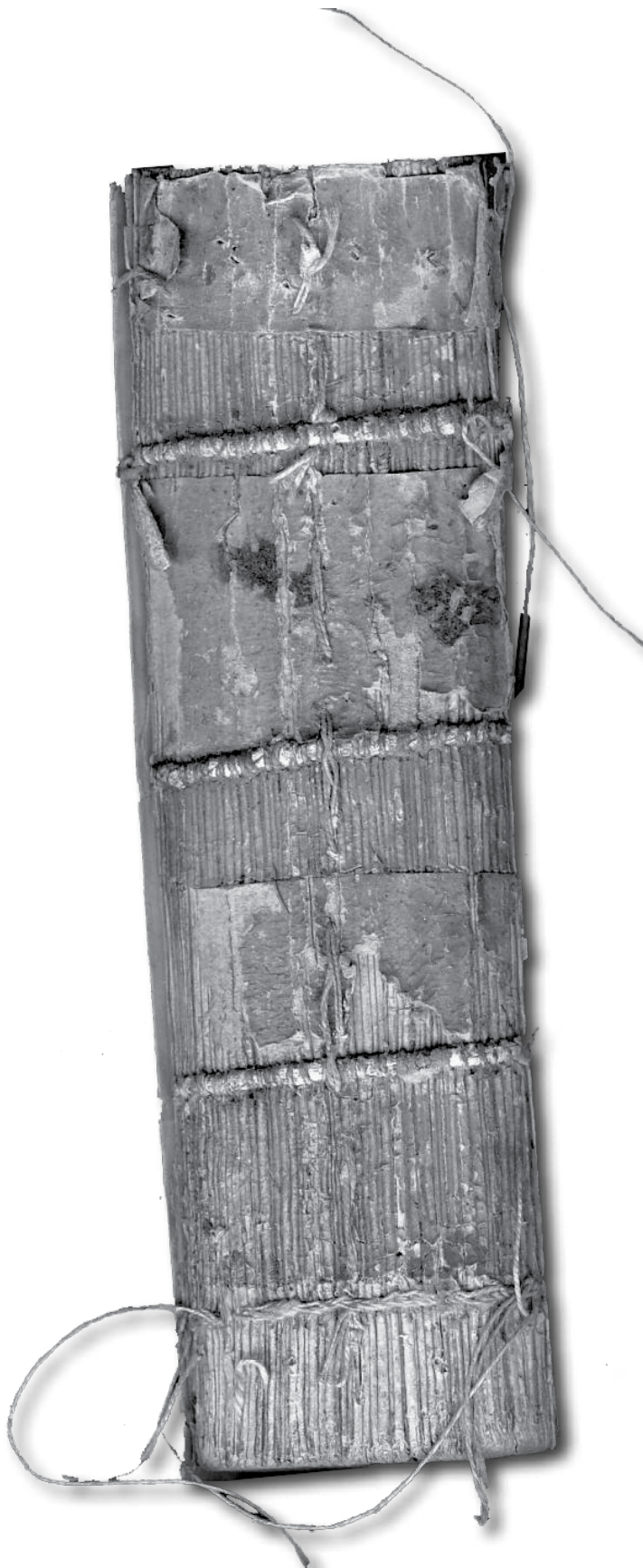
Lan-gaillu orreik daukien mezua baiña, munduko errigizarteari, gero ta babes geiago emonaz gaiñ, bizitasunaren antolamenduzko ekintzari erreztasun andiagoa emoten dausie, gaiezko mundu onek bere aldaketazko bilbakuntzagaz⁽¹⁾, itxurazko arloetan eten bageko aldaketa bat aurkezten dauskulako bere ezberdintasunezko arazoetan. Beraz bakandu ta neurritz ondo egokitu bear doguzenak dira, gaitasunean zentzu andikoak izan daitezen.

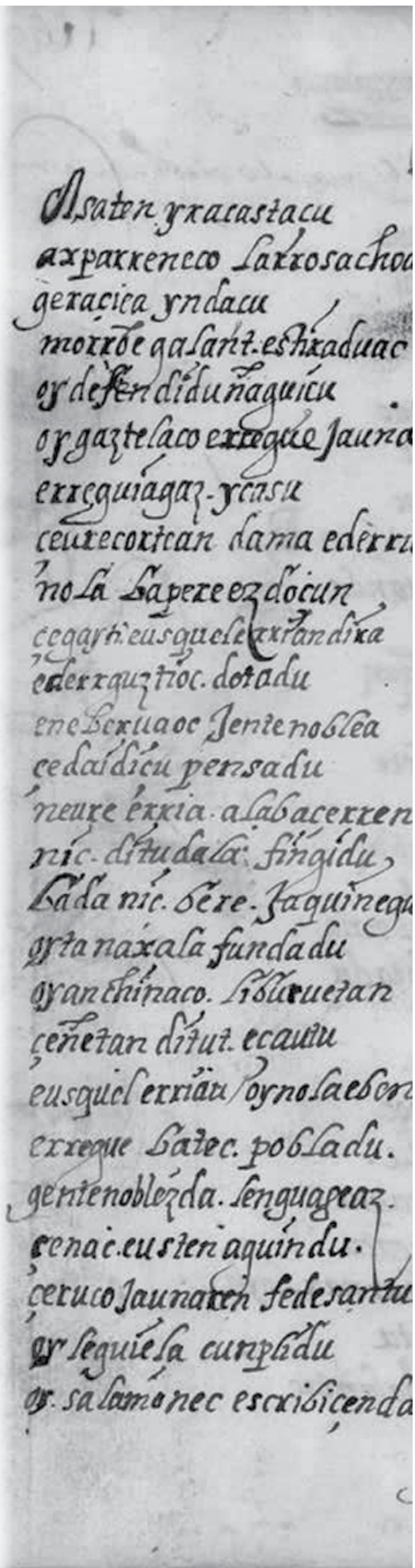
Dana dala, ondo egokitu bear dogu tresneri edo ibil gaillu ugari gure bizitzazko ekintzan, bakardadezko erreztasunetik, erreztasun andiagora iristeko korapillo geiegi barik.

Orain jakin bear doguna, erreztasunezko eragilletasun ori non aurkitzen dan.

Gazteluak. Gure babeserako izanda, elitekez edozein erata ra eginda egon bear. Etsaiek guda edo borrokarako daukizan sendo ta indartsu gailluakin, errez botako leukiezalako gaztelu orreik.

(1) Aldaketazko bilbakuntzagaz = *imparable desarrollo cambiante de la materia.*

Gaztelu orrean eragilletasuna edozein tresneri bezela, ondo landutako arri ta obeto erindutako arri bakoitza, euren lekuetan estu edo ta doiki kokatuta artzen dauan indarragaz, ez dago guda-gaillurik gaztelu ori aín errez botako leukenik.

Eta Jaungoikoak mundu fisiko onetan bereiztu eban Lege ori, gizakiak bere bizitzarako bear dauan tresneria bardiña izanik, ondo egindako gauzak sendo ta indartsu biurtzeko dira gure artu emonetan.

Begitu, diruaren tresneriagaz zer sortuten jakun.

Diruak ez dauko beste merezimendurik, guk, gure arteko zorrak ordaintzeko ekintza nagusian bete bear dogunaren tresneria izatea baiño.

Gure arteko sakratuzko legea, ekanduzko ardurea da, gazteluaren arriekaz sortuten dan antzera.

Begitu, baña, gaur egun diruagaz gertatzen dana: tresneri uts bat izatetik, norkeri bidez sasi-jainko biurtzen dala.

Tresneriaren izatasun itxura bagekoa biurtuten dira sakratuzkoak izan bear ziran ekanduzko ordezkartzaren ardurak, oreka guztiak galduaz, guzur ta maltzurkerizko lokatzarte biurturik.

Izkuntzatan bardin.

Jakin bear da zelango izkuntzak diran, jendekuntzazkoak ala erromatar antzeko zapaltzalleak, Gaztela, Bable, Nafar-aragoiko latin-kume lango sasi-izkuntzak eratuaz.

Baiña zer gertatzen jaku Euskereagaz ?

-Jendekuntzazkoa izanez gaiñ, benetako altxor aundi bat daukagunez esku artean, ezin dogu edozelan erabili, denbora barri onetan.

-Bere itzen arteko erintasunezko kokamena galduagaz gain, euskerearen nortasunean, indarrezko zentzua galtzen dau eta bera-gaz, gure arbasoek millaka urtetan ikerpeneko atun-bidean lortu ebena, galdu edo makaldu egiten dala.

-*Euskalduna*, ondorioz, aitor, oituraz edo ta jatorritasunez, baituta daukan askatasunezko demokraziaren nortasunezko zentzu ori kendu ezker, ez da ezer.

-Nortasunaren demokrazizko zentzu ori da, zaindu bear doguna eta ez txotxolokerietan ibili. Edozer ona nai dauanak, egiz,

demokraziz, edo zentzu orregaz, ondo erindatuko tresneriagaz lortu daikelako.

-Euskerea jendekuntzazko izkuntza izateagaitik, azaltzen dauazan berbakaz argibidetu egiten dauan gauza ederrena "Berbearen Irudimena da", urte askotan ta bereztasunaren iker-bidetik ardu-ra andiz, lortu leikena bakarrik.

-Goazen ba, euskerea tresneri lez benetan zer dan jakitera, euskal zentzuan bizi gura dabeneztat, bearrezkoa dalako.

Euskaldun arbasoek, 30.000ko urte askoren ikerpeneko atun-bidean⁽¹⁾ edo ta aztura bidetik⁽²⁾, ondo erindu ta biribildutako lanean lortutako itzak, euren lekuetan ondo aokatu, ta bete-betean egokituta geratu diranakaz, euskerearen gaztelu ederrena eraiki eben.

Lur, aize, ur, itsas-abeldi, eta bizitza orokorrezko lur onek daukazan loredi, landaredi, lur-abeldi, are, arri, arrikatz, burdin-meatz, kobak eta agertzen diran era guztietako irudiak, zentzu aundie-nean izendu ebezan.

Gure izen-abizenakaz eta ekanduaren arloan bardin jokatzuz, euskeraren berba bakoitza leku, era, aukera edo ta zeregiñezko gauzatan, esaeraren zentzuzko argitasun ederrenean irudimenduta kokatzen gaitu.

Euskaldunak, alako berezkotasunaren izkuntz-ederragaz jendekuntzatuta, ez ote gara izango, egia ta askatasunaren demokrazi zaleak ?.

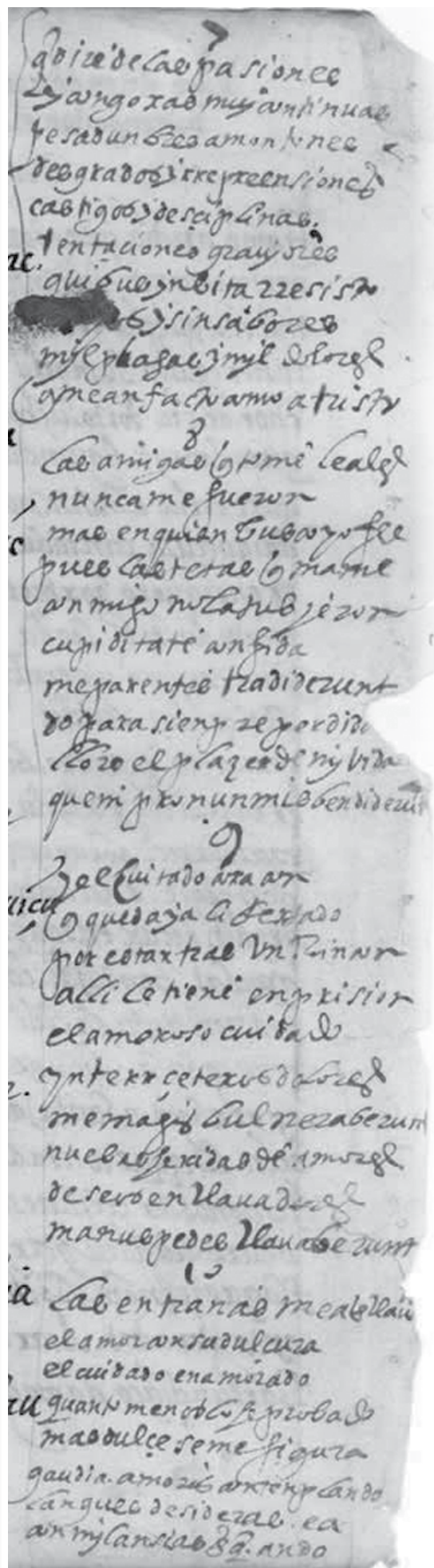
Orañarte eta ziur nago emendik aurrera-be alan izango dala, euskaldunen berbea, kidetuta egon dan lekuetan, egia-zen-zentzunkidezko labelekoa izan dalako beti.

Eta demokraziak ainbeste kalte egiten dautsolako menperatze asmamenari, ez dabe askatasunik nai euren inguruan. Or dabil-tza gudako indar keñadurakaz, berezko nortasun ta izkuntzak aienatu ta desagertzeko alegiñetan.

Mundu onetako sasi-jainko eretxi orreik, oso erpe sakonak daukiez aspalditik, merkataritzaren mozkin guztien indarrak euren kontrolpean erabilliaz, asmakizunezko ta ametsezko sasi-iruzur-gille orreik lortzeko.

Beti alan be, jainkoak agindutako berezko legeakaz aurkitzen dira, eta, ara! nun agertzen jakien euskal gizarte bikaña, Europak Omosapiens ostetik izkuntz ta demokrazi zaarrenak daukazana.

Nik, zalantza barik esaten dot, Jainkoa ta bere legearen aurka dabil-tzala jokatzan.

(1) Atun-bidean = procedimiento empírico. (2) Aztura bidetik = crecimiento del conocimiento.

Euskerearen berbetan, irudimenezko zentzua.

Orain, ikusi bear dogu euskal izkuntzan agertuten diran itzak, alkar-izketaren zeatezko zentzuan, irudimenezkoak dirala.

1.960ko amarkadan, Espaniako ele-jakin-tzaren irasle edo sortzaille izandako Menendez ta Pidal'tar Ramoneri euntzun neutson: *Gaztelaren latinkumea irudizko zentzuan sendotzeko, 1.971 euskal itzak tartean sartuta egin bear izan ebala, eta a ta guzti, irudiaren zentzuzko bagetasunean geratu zala.*

Adibidez *playa* itzak, zelango zentzuzko irudian irudimenduta kokatzen gaitu?

Ba ote dauka zer ikusirik areagaz, esaten jakon leguntasunegaz edo ta areatutako arri ta maskor ondarragaz?

Euskeraren itzak, Laida, Ondarru edo Mutrikuren itsaz-bazterreko ondartzak aipatuten doguzenean, ez ote gaitue kokatuten, adierazi gura doguzan lekuetan ?

Euskereak, ez dau galdu bear, Omosapiens, Kromañon edo ta euskaldunak, millaka urteetako bakardadezko azturan, bizitzari adierazpeneko ekintzan emon eutsozan zentzuzko xeetasunetik ezer. Or dago ta gure jendekuntzaren baitazko garaipena, batez be gure nortasunezko oituran demokrazizko zentzuan lortu gendun euskal demokrazizko izatazun ederrena.

Eta Europako edestian menperatzen ibili ziran erromatar ta mauritarren izkuntzetatik berba asko artu ba eben-be, sekula ez zan aldatu beren jendekuntzazko nortasunaren zentzu demokratikotik.

Felix Zubiagak, bere liburu "Vascoeuropeismo versus Indoeuropeismo" III n. zatitik etorrita, liburuaren 49 n. orrian esaten dau:

"Izkin bateraño aztertu egiten dauan mintzoera edo izkuntza batek, jatorriz edo sortzezko izkuntza dala.

-Izkin bateraño eltzea, eredu nagusiren ozenezko⁽¹⁾ iturria argitzea dalako berberaren mintzo edo abots sorkuntzan.

-Eta Euskerea, al dalako izkin bakarreraiño eldu, orain ezin dala esan, alderatzailleak⁽²⁾ esaten daben antzera, Euskerea jatorriz, ezagutzen ez dan mintzoera bat dala.

Mintzoeraren oguzpeneko⁽³⁾ jaiokeran, bera dalako berezko aitortzaille.

Orregaitik, mintzoeraren jatorrizko itz bakar bidetik eta onen eredu nagusiko leen analoji arauz, beren jaiokera argitzen dauan izkuntz bakarra.

Euskereak zelako irudiagaz itxuratzen ote dau Euskalerria?

Euskalerrriak daukan nortasunezko irudi ederragaz itxuratzen gaitu euskaldun guztiok.

Maitetasun guztiagaz erkidetzeko egin gendun tresneri eder au, ez dalako gatz-gabeko mezu gaillu uts bat, gure artu emonetan ibilteko bakarrik.

Bere barnean ikusten diranak:

Bere Euskal barnetik agertuta ikusten diran egipideak:

a).- Jainkoari begira, Beren legearekin euki gendun oarmeneko samurtasuna⁽⁴⁾.

b).- Senitarte ta erri maillan maitasunezko ulermena.

d).- Gure ekanduzko baitaren bake edo orekagaitik, azturazko jakintzan egin bear ginduzenak, zentzunezko ta zeaztasunaren begirun aundiekin egin genduzelako, ardura aundiko erantzunpidetza.

-Euskal bizitzarako edo eta erriaren babeserako, euskereak daukan indarragaz egin bear doguzan gauza guztietarako, berez agertzen jaku maitetasunezko gaitasuna⁽⁵⁾.

-Gure arbasoen arremonezko gauzak, zentzun andiz eroanda egon ziralako, eta demokraziaren ulermen aundi batera elduta bizi ziralako, sendimendu ber berori sartu eutsoen euskereari.

(1) Ozenezko= sonoro. (2) Alderatzailleak = comparatistas. (3) Mintzoeraren oguzpena = pronunciación de las palabras. (4) Oarmeneko samurtasuna = atención, sentido de la observación. (5) Maitasunezko gaitasuna = buenas dotes, talento.

-Orregaitik euskerea ez da edoze-lako tresneri uts bat; bera dalako gure nortasunezko ama, euskal izatasuna bear dan zentzunezko lekutik bideratzeko.

-Etorkizunean be, euskerearen maitasunezko zentzutik artzen doguz nortasunezko izatasunak, mundu guztiko gizarteari erakutsiz, euskaldunen nortasunezko egi bidea.

-Menperatzaillak, euren nagusitasuna erakusteko, xautzailletasunezko⁽¹⁾ argi bideakaz ganoragabetu gura dabe bizitz au.

Ez gara jausi bear txebera orretan, bestela gudakin ez ebena lortu, gure iñozokeriakaz lortuko dabe.

Geiago bear ete dogu ?

Ba, kontuan euki, gure arbasoek euskereakin egin eben lez, guk

elikatu bear dogu zentzu andiz nortasunezko demokrazia on bat, euskal izatasunean iraun gura ba dogu.

Emen txantxaka ibilita, begitu zer esaten eban Orejatar Martzelinok: ETA´tarren esanak eta mezuak sinismenean edo kontuan aundian artzeko: *Orreik ez diralako gai, guzur bat esateko be.*

Eta munduko gizarte ezagunek, irudi orregaz ikusten ote gaitue Euskaldunak?

Lur ta errigizarteko aunditasun ostean, erri txiker bateko neurrian geratu gara. Menperatzaillan alegiñak edesti guztian, aundiak eta eten bakoak izan dira, baiña gure nortasunezko demokraziak

zabaltzen dauan dirdirazko argitasuna, munduko edozein lekutik ikusi daitekena da.

-Euskereak, nortasundu gaitu euskaldunak.

-Euskerearen itsasontzi orrek baiña, etenbageko alegin onenagaz, eta jendekuntzan lortu eban garaipeneko apainketa eder orregaz, munduko errigizarte ezbar-din artean asi eban itsaskuntza gogorra.

-Orregaitik, gaur, bere nortasunezko kai-lekurako itzulaldian, ez dauka itxura bardiña edestiarren gudako itsasketa luze orrek, Alegiñ guztiak ipini bear dira, leen nortasundu ginduzan itxura ber bera artu dagian, aurrean daukagun askatasunaren itsasketarako.

(1) Xautzailletasunezko = despilfarrador, aniquilador, expendedor, malgastador.